

Izhaja vsak delavnik popoldne

NOVIČAS

Uredništvo in upravnštvo v Kopitarjevi ulici št. 6 — Telefon uredništva št. 50 — Telefon upravnštva št. 328

CENE PO POŠTI:
za celo leto K 144—
za pol leta K 72—CENE PO POŠTI:
za četrt leta K 36—
za en mesec K 12—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10—

DELAVSKI LIST POSAMEZNA ŠTEVILKA 60 VIN.

Autonomija dežel odpravljena.

Kraljevi namestniki.

Belgrajska vlada, v kateri sedi 13 Srbov, Slovence in 1 Hrvat, je sklenila »prehodno naredbo«, s katero predpisuje, kako naj bo urejena država, dokler se popolnoma ne uvede nova ustava.

Najvažnejše določbe so sledeče: Na vsi državni zakonih bivaše kraljevine Srbije o državnem svetu, o proračunu, o centralni davčni upravi, o ministrski odgovornosti — vse to z izpremembami, ki jih določita porazumno vlada in ustavni odbor.

Kje je ostala konstituenta, če vlada sama redpisuje nove zakone in nam vsiljuje objanske postavke? Ali je konstituenta sploh potrebna? Velesrbska vlada naj bo odkribovna ni naj pove ljudskim zastopnikom: kajdite domov, bomo že sami ubili Slovencev amet v glavo! Bo bolj poceni!

Potem določa naredba: Za tri leta še stanejo dosedanje pokrajinske uprave, vodili h bodo kraljevi namestniki z dodeljenimi renti in šefi. Upravo bodo izvrševali pod neposrednim nadzorstvom ministra za notranje zadeve, (ki mora biti po dosedanjih skušnjah edno Srbijanec). Namestniki se bodo postavali na predlog notranjega ministra in bodo bljali za uradnike.

Italijani zapuščajo naše kraje.

Belgrad, 10. febr. Italijanska vlada je vedlagala naši vladi, da prevzame naša vlast upravo na okupiranem ozemlju, še edno odide italijanska vojska. Naša vlada je to odbila.

Podkralji slovenski, pozdravljeni! Drugi kulturni narodi imajo pokrajinske zboré, ljudstvo se po njih samo vlada in temu se pravi demokracija. Pri nas pa »vremena Kranjecem bodo se zjasnila,« ko obsije Slovenijo zarja podkraljevskega klobuka. Tri leta bo podkralj hodil po Ljubljani in pripovedoval Slovence, da imajo autonomijo, potem pa bodo »posebne komisije prenesle pristojnost pokrajinske uprave na posamezna ministrstva,« kakor pravi naredba. To pomeni: prenesle bodo zadnje senco naših avtonomnih pravic v Belgrad.

V imenu delavnega ljudstva vlagamo oster protest proti tej nezasišani nasilnosti. Suverenost konstituenta je kršena. Volja ljudstva je pogazena. Naša pokrajinska avtonomija je s to naredbo odpravljena. Zahtevamo od naših zastopnikov v konstituenti da z vsemi silami nastopijo proti temu zahrbtnemu udarcu na ljudske pravice in da kličejo vlado na odgovor.

Dvanajsta ura bije. Tri črna leta, tri leta najhujšega absolutizma nam napoveduje vlada v svoji naredbi. Naj postane ta naredba, to sramotno znamenje nagrobni kamen centralističnega nasilja. Slovensko ljudstvo, brani se!

vse krščene kristjane pa se da diskutirati kakor tudi o prisilni prisegi.

Kar se tiče svoboščin cerkve glede njene notranje uprave, pa so načelne določbe dr. R. K., vsaj kakor jih on tolmači, ne samo sprejemljive, temveč značijo naravnost velik napredek v modernem pojmovanju odnosov med cerkvijo in državo ter kažejo o širokem obzorju, ki se ne da stesniti od vulgarnih gesel. Samo da te svoboščine cerkvi gredo po njej iminentnem pravu ter da jih zato nihče drugi nima pravice njej podeljevati kakor jih ji ne sme jemati; te pravice se morajo priznati kot pravice suverene duhovne oblasti. Zato se mi formulacija, »ki urejuje in upravlja svoje zakone samostojno v mejah obstoječih (drugih) zakonov«, ne zdi prava, ako je dotična verska družba z vsem svojim bistvenim ustrojem, svojo samosvojnostjo in dogmatičnim ozadjem, iz katerega potekajo tudi njena prava, od države priznana. Ali se cerkev z vsem, kar je, in kar sledi iz njenega v

zgodovini človeštva razodevajočega se bistva, prizna ali pa se sploh ne prizna. Sicer možnost konflikta med cerkvijo in državo obstoja v celoti dalje, zakaj državni zakon, ki je v nasprotju z naddržavnimi, absolutnimi bogo-danimi normami, ki jih oznanja cerkev, krščanske religiozne vesti ne more vezati. Tega se je treba jasno zavedati, če ne, ostane v zakonodaji cerkvenodržavnih odnosov ravno najvažnejša stvar nedogovorjena. Seveda more o tem vsak imeti svoje mnenje, toda tu se naglaša načelno in nespremenljivo stališče vesoljne krščanske cerkve, socialno organizirane religiozne zavesti, do katere ima država odrejata svoje odnose. Treba se je enkrat za vselej z vso logično doslednostjo zavedati, da notranji ustroj katoliške cerkve ne pomenja golo izvrševanje liturgičnih funkcij, ampak da iz njega potekajo socialno važne kulturne naloge na zunaj. Kdor tega ni razumel, ni razumel katolicizma.

Ljudska stranka za socialna načela v ustavi.

Belgrad, 9. februarja. Na današnji seji ustavnega odbora je v imenu komunistov dr. Sime Marković kritiziral razmere v naši državi. — Nato so govorili radikalec Ljuba Jovanović, dr. Lajnja in črnogorski republikanec Gjonović, ki je zagovarjal misel, naj se ljudstvo samo odloči, ali hoče republiko ali monarhijo, ter se izrekel proti senatu.

V imenu poslancev Ljudske stranke je govoril Hrvat dr. Šimrak. Izjavljal je, da se mora ustava sprejeti sporazumno z vsemi tremi plemeni, kar je bilo pred zedinjenjem zagotovljeno tudi od strani srbske vlade. Jugoslovanski klub je nasprotnik senata, ki bi bil le pribežališče za politične starce. Mi smo za to, da se ustanovi politični parlament in socialno-gospodarski parlament. V državi naj vlada verska svoboda. Če dr. Vesnić misli, da socialna stran ne spada v ustavo, se moti. Ustava mora imeti tudi svoj socialno-gospodarski del.

To je zahteva Ljudske stranke. V tem oziru bomo sodelovali z vsemi, ki so tega naziranja in pa imajo misel za socialno delo. Le vladne stranke za to nimajo smisla. In vendar moramo že z ustavo preprečiti izkoriščanje socialno in gospodarsko šibkejših slojev. Toliko se govori o agrarni reformi, a je še do danes ni. Dr. Vesnić kot zasopnik vladnih strank je govoril o nedotakljivosti zasebne lasti. To pa ni res in je tudi škodljivo. Zasebna last posameznika je le toliko časa nedotakljiva, dokler ne oškoduje celote. Da bomo kapitalistično nevarnost delavnih slojev odpravili, je treba, da se pred vsem velika industrijska podjetja socializirajo.

Govor dr. Šimraka je vzbudil v odseku veliko pozornost. Liberalci so bili vsled teh izjavjanj vsi po koncu in so govornika skušali motiti z medklici, kar pa se jim ni posrečilo.

Potvorbe v računih Trboveljske družbe.

Ugotovitev ministrske komisije.

Belgrad, 10. febr. Komisija, ki jo je poslalo za časa zadnjega štrajka ministrstvo za šume in rude, prometa in socialne politike v Trbovlje, je v trboveljskem

rudokopu ugotovila potvorbe, ki so se izvršile od strani rudniške uprave o priliki mnogobrojnih premogovnih dobav. Komisija je to sporočila vladi.

Cene bodo padle.

LDU London, 9. februarja. (Brezlično) Angleški nadzornik za prehrano je že vnaprej naznanil nadaljnje padanje cen za najvažnejša živila, ker padanje cen ni pripisovati lokalnemu prenapolnjenju, ampak fiktivni nadprodukciji.

CARINA ZA ČASNIKARSKO POTREBŠČINE SE ODPAVILA

Belgrad, 10. febr. Danes je odbor gospodarskega sveta sklenil, da se ukine carina na rotacijski časnikarski papir in na tiskarske barve.

Politični dogodki.

Češki socialdemokrati in komunisti proti Cerkvii. Praški »Lid« poročà: Geslo: »Proč od Rimal« se odziva skoro iz vseh čeških listov. Socialistični brezverci in »svobodomiselnici« so otvorili pisarne, kjer se zastoj in brzo izpolnjujejo tiskovine za izstop iz Cerkev. Socialistični listi pišejo, da so vsi njih pristaši dolžni, izstopiti iz katoliške Cerkve. Krilato geslo, da je vera zasebna stvar, so naenkrat opustili, ker čuti tudi nevera potrebo, se organizirati. Komunistično »Rude pravo« piše, da more ostati v katoliški Cerkvii edinole lidovec, pristaš ljudske stranke. — Po poročilih socialističnih listov je zavzela povodom ljudskega štetja započeta akcija za izstop iz katoliške Cerkve že velik obseg. Kakor poročà »Rude pravo« je samo v Pragi tekem zadnjih 14 dni izstopilo iz katoliške Cerkve približno 100.000 ljudi. — Vsi, ki čutite še katoliško! Ko pridejo socialdemokrati in komunisti k vam agitirati, povejte jim to dejstvo!

Dnevni dogodki.

— 20 dinarski bankovci. LDU Ljubljana, 10. februarja. (Uradno) Spričo sklepa Narodne banke, da se potegnejo iz prometa 20 dinarski bankovci, razširjajo brezvestni agenti in špekulanti med ljudstvom vesti, da bodo ti bankovci razveljavljeni in da se ne bodo več menjali. Na ta način povzročajo med narodom paniko in se okoriščajo z razburjenjem tako, da odkupavajo bankovce za nizke cene. Vse te razširjene vesti so tendenciozno izmišljene in se uradno dementirajo. Prebivalstvo naj bo uverjeno, da se bo izmenjava bankovcev izvršila do konca, kakor to zahtevajo interesi države in vsega prebivalstva. Proti onim, ki brezvestno trgujejo z bankovci, se bodo uporabile najstrožje navedbe in v zakonih določene kazni.

— Razpisana zdravniška služba. Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro razpisuje službo okrožnega zdravnika za zdravstveno okrožje metliško. Interesenti se opozarjajo na ta razpis v Uradnem listu.

— Tržič. V ponedeljek bo v Domu ob 8. uri zvečer predavanje. Pridite somišljeniki!

— Posledice predpusta. Tržič. Pustni dnevi so minuli. Zabav in veselje je bilo v kratkih predpustnih dnevih čez mero. Posledica teh zabav in neizmernega popivanja: prazni žepi, težka glava, ponekod pobiti kozarci in puščanje slabe krvi. — Te posledice so pač povsod več ali manj enake.

— Železniška nesreča. Pri km 390.78 med Zagorjem in Litijo je 6. t. m. ponoči povozil vlak progovnega čuvaja Jaroslava Nejedljaja. Bil je takoj mrtev.

— Velika poštna tatvina. Na Svečnice dan je izginilo okoli dopoldneva iz poštne blagajne v Grahovem pri Cerknici 12.000 K. Poštna upraviteljica Jožica Bižal je tatvino takoj naznanila orožnikom

Zgradbo delavskih hišic.

Avstrijska vlada pripravlja nov zakonski načrt za rešitev stanovanjskega vprašanja. Načrt predvideva osnutje pobnega zaklada za zgradbo enodružinskih domov. Občine naj dajo na razpoložljivo, zgrade ceste in cestne železnice, vodovode, kanale in preskrbe zsvetljavo. Dalje naj preskrbe naselbin gradbenim material, v kolikor ga imajo na razpolago, poskrbe za prevoz gradbenega materiala sploh itd. Država bo imela potrebni kredit in druge ugodnosti. Zgradba naselbin se poveri splošnokoristnim gradbenim združenim. Stroški za posamezno hišo so ob sedanjih cenah proračunani na 250 do 300 tisoč kron.

Vsak, kdor hoče zidati, mora postati član zadruga in vplačati 6 do 15 tisoč kron. Hiša je potem, ako izpolnjuje navedene obveznosti, posestnikova last in jo mora zapustiti otrokom ali pa tudi proti omejen je v svobodni razpoložljivosti le v toliko, da jo sme prodati le svoji družini. S tem se hoče preprečiti špekulacija.

Za vsako hišo je proračunano okroglo 10 kvadratnih metrov zemljišča; od tega pade na hišo 60 do 80 kvadratnih metrov, na dvorišče 50 kvadratnih metrov, sobi in vse postranske prostore; razen tega eno sobo v dvignjenem podstrešju (mansarda). Na Dunaju imajo temelj za zgradbo naselbin v malih vrtovih; vendar se bodo morali ti vrtovi preparcelirati, čemeriti za poti.

Kakor upajo, bo krščanska stavbinarska zadruga »Dom« začela z zgradbo pradbenege materiala se še niso odločili; vsak način izbero kaj takega, da bo imela vsaj 80 let. V poštev prihaja, kjer se nahajajo bližini, nežgana opeka, ki se ponekod prav dobro obnesla.

Tako nas bo v stanovanjskem vprašanju celo uboga Avstrija prehitela.

Cerkvenopolitična načela ustave.

XII.

Ne da bi se podrobno spuščal v vprašanje, kaj naj se glede odnosov cerkve do

